

EGZAMIN PISEMNY

Olimpiada Języka Białoruskiego – XXVIII edycja
Zawody III stopnia (centralne)
17 marca 2022 roku

I. РАСКРЫЙ ДУЖКІ І ЗАПІШЫ СЛОВЫ РАЗАМ, АСОБНА ЦІ ПРАЗ ЗЛУЧОК. (10 пунктаў)

Прыйшоў пан Зыгмусь і пані Даміцэля да _____ (**ўдавы гаспадыні**). Яна жыла тут адна з малым дзіцем. Маркотна было ёй тут адной, асабліва _____ (**ў восень**), калі вечары такія доўгія, цёмныя, калі вецер так _____ (**не спакойна**) ходзіць па полі за сценамі хаты і так жудасна прыпадае халоднымі крыллямі да саламянай страхі, _____ (**як бы**) ён пахаваў тут свайго сына і сам застаўся сіратою. Глуха і пуста тут зімою. Страшна маладой жанчыне на гэтай адзіноце. Яна ж _____ (**не прызвычаена**) да сялянскага жыцця, бо сама гарадская, гадалася і вырасла _____ (**ў горадзе**), у гімназіі _____ (**не калі**) вучылася. І _____ (**не ўмее**) Алена гаспадарку весці. Пачала патроху спускаць яе, каня прадала, зямлю запусціла. А тут _____ (**сёй той**) пачаў пакручвацца каля Алены. Для адных павабна была сама ўдава, для другіх – яе гаспадарка, а для трэціх – усё разам. Яна ж не манашка, жанчына маладая, – а ну ж і _____ (**за муж**) хто возьме, бо лепшага нічога тут і не прыдумаеш.

(Якуб Колас, *Хатка над балотцам*)

II. УТВАРЫ ДЗЕЕПРЫСЛОЎІ. (5 пунктаў):

1. **Закасаць** рукавы _____
2. Не **пакладаць** рук _____
3. **Павесіць** галаву _____
4. **Сцяць** зубы _____
5. На ноч **глядзець** _____

III. СКЛАДЗІ СКАЗЫ З ФРАЗЕЛАГІЗМАМІ З ПАПЯРЭДНЯГА ЗАДАННЯ. (5 пунктаў)

6. _____

7. _____
8. - _____
9. _____
10. _____

IV. ЗМЯНІ Ў СКАЗАХ УСЕ ФОРМЫ АДЗІНОЧНАГА ЛІКУ НА МНОЖНЫ, А МНОЖНАГА НА АДЗІНОЧНЫ, ДЗЕ ГЭТА МАГЧЫМА. (10 пунктаў)

- 1) Дзеці просяць цукерку.— _____
- 2) З гары цячэ рака.— _____
- 3) Жанчына плача ад смеху.— _____
- 4) Я згубіў свае акуллары.— _____

V. ВЫКАРЫСТАЙ ПАРАЎНАННІ Ў СКАЗАХ. (10 пунктаў)

1. Пайшоў, бо лепшага жыцця шукаў. І от, значыцца, пайшоў, і _____, ні слуху ні духу, памінай як звалі...
2. “ _____... Ці ён думкі мае чытае?” — падумаў Ігнат.
3. Марыня ўжо нават прыдумляла розныя забавы, пасылала Янку колькі разоў у горад, думала: паедзе, павесялее. Янка ж _____.
4. Я без яе, _____. Яна мне і сябар, і дапамога, і загадчык.
5. У інстытуце Аляксей _____, ён адразу ж, з першага курса, лёгка пайшоў угору.
6. Хлопец бэкаў і мэкаў, _____, бо добра ведаў: сказаць жонцы праўду — гэта тое ж, што разбалабоніць на ўсю Жорнаўку, а то і далей.
7. А іншы, праведнік, ўсё жыццё _____, шукаючы і абараняючы праўду, і — ніякай яму выгады.
8. Ён добры кіроўца, але _____, калі за рулём, — слова з яго не выціснеш...
9. У больніцы паслы трох гадзін не засталася дактароў. Нават медсяцёр _____.
10. Трэба ты мне, _____! Ды ў нас з табою нічога агульнага!

Параўнанні для ўстаўкі: хадзіў як у ваду апушчаны; як у ваду кануў; як у ваду глядзіць; як вадою змыла; адчуваў сябе як рыба ў вадзе; круціўся як уюн на гарачай патэльні; б’ецца як рыба аб лёд; маўчыць як рыба; як рыбе парасон; як рыба без вады

VI. ПЕРАКЛАДЗІ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ. (25 пунктаў)

Zalążkiem poważniejszych konfliktów stały się następstwa unii brzeskiej, od 1596 r. usiłującej podporządkować lud prawosławny papieżowi, z zachowaniem obrządku wschodniego. Jednocześnie ferment religijny sprzyjał samookreślaniu narodowemu. Postępowało wyraźne oddzielanie się języka starobiałoruskiego od języka używanego na Rusi Moskiewskiej, o czym świadczą zachowane latopisy. XIX-wieczny historyk Mikołaj Kostomarow nazwie je białoruskimi i uzna za dowód kształtowania się narodu białoruskiego. Jednakże nadal szlachta tych ziem uważała się za Litwinów albo Polaków pochodzenia ruskiego, mimo że nazwa Biała Ruś, użyta w 1582 r. przez Macieja Stryjowskiego, utrwali się na dobre w XVII w. na określenie ziem w dorzeczu Dźwiny i Dniepru.

Za panowania ostatnich Jagiellonów tzw. złote czasy objęły także ziemie białoruskie. W 1517 r. Francysk Skaryna z Połocka, absolwent Akademii Krakowskiej i Padewskiej, przetłumaczył na cerkiewnosłowiański, w redakcji białoruskiej, i wydrukował w Pradze Psalterz. W dwa lata później Biblię – uczynił to, jak z dumą podkreślają historycy białoruscy, przed przekładem niemieckim Lutra i polskim Leopoldy oraz ks. Jakuba Wujka. Skaryna założył też w Wilnie pierwszą w Europie Wschodniej drukarnię. Od Skaryny mają się wywodzić następcy: Szymon Budny czy też Wasyl Ciapiński, przestrzegający przed polonizacją. Za prekursora poezji białoruskiej uznawany jest Mikołaj Hussowski, który napisał dla papieża Leona X w nowołacinie „Pieśń o żubrze”.

O wyraźnej odrębności Białorusi świadczył też zapisek z ok. 1621 r. Jana Kazimierza Paszkiewicza na kartach I Statutu Litewskiego: „Polska kwitniet łacinoju, Litwa kwitniet rusczyznoju / biez toj w Polsce nie priebudiesz, biez siej w Litwie błazen budiesz”.

Паводле: *Co my wiemy o Białorusi?* [online] <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/historia/1511502,1,co-my-wiemy-o-bialorusi.read>